

Valvontasuunnitelman vuoden 2022 toteutuman arviointi
2559/11.00.00/2023

Ympäristöterveydenhuollon jaosto 14.03.2023 § 13

Lisätiedot	Ympäristöterveydenhuollon johtaja vs. Kirsi Hiltunen puh. 013 330 8206, terveysvalvonnan päällikkö Jaana Valkama puh. 013 330 8242, ympäristöterveysuunnittelija Lea Ursin puh. 013 330 8241 ja ympäristöterveysuunnittelija Jaana Ryhänen puh. 013 330 8232
Päätösehdotus	Ympäristöterveydenhuollon johtaja Hiltunen Kirsi: Ympäristöterveydenhuollon jaosto päättää hyväksyä vuoden 2022 valvontasuunnitelman toteutuman arvioinnin.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Selostus	<p>Valvontasuunnitelman toteutuman arviointi käsitellään ympäristöterveydenhuollon jaostossa vuosittain ja se on toimitettava Itä-Suomen aluehallintovirastoon suunnitelmavuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.</p> <p>Pohjois-Karjalan ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020-2024. Suunnitelma sisältää elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun sekä tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelman sekä suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläinlääkäripalveluista. Valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2022 on hyväksytty ympäristöterveydenhuollon jaoston kokouksessa 15.12.2021 § 19. Ympäristöterveydenhuollon jaosto hyväksyi maksutaksan 16.2.2022 § 4. Ympäristöterveydenhuollon hyvinvointialueelle siirtymiseen liittyen jaosto hyväksyi maksutaksan 7.12.2022 § 7 ja toimivallan siirron viranhaltijoille 7.12.2022 § 4.</p> <p>Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen ohjelman kauden 2020-2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valvonnan yhdenmukaistamista edisti osaltaan valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän VATI:n käyttö ja kehittyminen.</p> <p><u>Eläinlääkintähuolto</u></p> <p>Eläinlääkintähuollon lakisääteiset tehtävät hoidettiin maakunnan alueella. Valtakunnallisten eläinlääkäripalvelun saatavuustavoitteiden arvioidaan täyttyneen pääosin, mutta kiireettömään palveluntarpeeseen ei aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.</p> <p>Eläinlääkärikäyntien kokonaismäärä oli samaa tasoa edellisten vuosien kanssa (kasvua edelliseen vuoteen 1 %). Sairaskäynnit tuotantoeläiniloilla</p>

vähenevät edelliseen vuoteen verrattuna sekä virka-aikana (-7 %) että päivystyksessä (-14 %). Maatalouden rakennemuutoksen myötä tuotantoeläintilojen määrä vähenee ja se näkyy sairaskäyntien määrässä. Tilakoot kuitenkin kasvavat ja samalla käynnillä hoidetaan useampia eläimiä kerralla.

Pieneläinvastaanottokäyntien määrässä on vuosittaista vaihtelua. Virka-ajan käyntimäärä vuonna 2022 on edellisten vuosien tasoa, mutta päivystyspotilaiden määrä on kasvanut kahden viimeisimmän vuoden aikana aiempiin vuosiin verrattuna. Syynä voi olla pieneläinten määrän lisääntyminen ja yksityisten eläinlääkäreiden suhteellisen suppeat aukioloajat.

Tuotantoeläintilojen terveydenhuoltokäyntien määrää saatiin kasvatettua edellisestä vuodesta (+ 34 %).

Eläinlääkäripalvelujen osalta suurin haaste on työvoiman saatavuus. Ilmiö on valtakunnallinen ja erityisesti äkillisiin tarpeisiin sijaisten saaminen on haastavaa. Toteutunut eläinlääkäriresurssi eläinlääkäripalveluihin vuonna 2022 oli 21,09 htv, kun se vuonna 2021 oli 21,42 htv. Vakituisten viranhaltijoiden perhevapaiden ja muiden vapaiden sijaisten rekrytoinnissa oli haasteita sijaisten saatavuusongelmien vuoksi ja tämä kuormitti viranhaltijoita.

Rekrytointien onnistumiseksi toteutettiin edellisen vuoden tapaan toimenpiteitä yhdessä rekrytointiyksikön kanssa, muun muassa järjestettiin eläinlääketieteen opiskelijoille ns. kandi-ilta. Lisäksi panostettiin sijaisten perehdytyksen ja ohjaukseen. Syksyllä toteutettiin kesäsjaisille palautekysely ja tulosten perusteella perehdytyksessä oli onnistuttu hyvin.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan osalta tarkastusten määrä saatiin pidettyä edellisen vuoden tasolla, vaikka valvonnassa oli useamman kuukauden resurssivaje. Tarkastuksia oli kuitenkin aiempiin vuosiin verrattuna selkeästi vähemmän. Eläinsuojelutarkastuksia tehtiin yhteensä 196 kpl. Eläinsuojelulain mukaisia määräyksiä tai kieltoja annettiin 45 % tarkastuksista, mikä on 5 % edellistä vuotta enemmän. Eläinsuojelulain mukaisia kiireellisiä, välittömiä toimenpiteitä suoritettiin 28 tapauksessa, mikä on edellisen vuoden tasoa. Ilmoitustenvaraisten kohteiden säännöllisiä riskiperusteisia eläinsuojelutarkastuksia ei pystytty tekemään lainkaan resurssipulan vuoksi. Lisäksi suoritettiin eläintauti- ja sivutuotevalvontaa aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Eläinlääkintähuoltoon perustettiin yksi kunnaneläinlääkäri virka Heinäveden kunnan ympäristöterveydenhuollon siirtyessä Keski-Savon ympäristötoimesta Pohjois-Karjalan ympäristöterveydenhuollolle. Muutos liittyi Pohjois-Karjalan ympäristöterveydenhuollon hyvinvointialueelle siirtymiseen. Lisäksi perustettiin yksi valvontaeläinlääkäri virka loppuvuodesta 2022. Virat on täytetty alkuvuodesta 2023.

Eläinlääkintähuollon painopisteiden toteuma:

ELTE-tietojärjestelmän (eläinten terveyden hallinnan valtakunnallinen tietojärjestelmä) vaiheittainen käyttöönotto ei edennyt kunnallisten valvontayksiköiden tasolle, joten järjestelmän käyttöön kouluttautuminen ja käyttöönotto ei toteutunut.

ELSU-tietojärjestelmän käyttöönotto (eläinsuojelupäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta) ei toteutunut, koska valtakunnallinen järjestelmä ei ole valmistunut.

Pandemiavalmiuden kehittämiseen liittyen (koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa) osallistuttiin eri työryhmiin ja kehitettiin valmiutta muun muassa päivittämällä häiriötilannesuunnitelma.

EU:n eläinterveyssäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön sekä muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpanoon liittyen kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit havainnoivat merkintöihin liittyviä asioita muiden tilakäyntien yhteydessä. Havaitessaan epäkohtia he ryhtyvät toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi ja ilmoittivat puutteesta aluehallintovirastoon.

EU:n eläinlääkeasetuksen vaatimukseen kouluttauduttiin kevään 2022 aikana ja asetuksen noudattaminen on viety käytäntöön.

Uuden eläinten hyvinvointilain koulutuksiin osallistuminen ja toimeenpano ei toteutunut, koska lainsäädäntö ei ole vielä valmistunut.

Vuoden 2020 salmonella- ja tilarehustamopainopisteiden jatkettiin suorittamalla valvontaa aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen kunnissa/eläinsuojelutapausten pitkittymisen ehkäisy (oma painopiste) ei toteutunut resurssivajeen vuoksi.

Lakisääteisten eläinlääkäripalvelujen laadun ja saatavuuden varmistaminen (yksikön oma painopiste) toteutui pääosin. Lakisääteisten palvelujen saatavuus varmistettiin priorisoimalla tehtäviä tilanteissa, joissa eläinlääkäriresurssi ei ollut tavoitteiden mukainen. Kiireettömään palveluntarpeeseen ei kuitenkaan tällöin aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.

Tuotantoeläinten terveydenhuollon palveluiden vahvistaminen palvelutarvetta vastaavaksi panostamalla henkilöstön koulutukseen ja työjärjestelyihin (yksikön oma painopiste) toteutui osittain. Koulutuksiin osallistuttiin suunnitellusti. Työjärjestelyillä pystyttiin toteuttamaan painopistettä vain osin resurssipulasta johtuen.

Terveysvalvonta

Elintarvikehuoneistojen osalta tarkastussuunnitelma toteutui 74 %. Valvontasuunnitelma ei toteutunut täysin johtuen perusmaksun aiheuttamasta lisätyöstä, VATI:n haasteista, toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan tarpeesta. Elintarvikevalvonnan tarkastustehokkuus oli 90 tarkastusta/htv.

Elintarvikevalvonnan kohteiden Oiva-tarkastusten arvosanojen jakauma noudatteli valtakunnallisia keskiarvoja. Oiva-arvosanojen jakauma oli seuraava: Oivallinen A 50 %; Hyvä B 39 %; Korjattavaa C 10 %; Huono D 0,3 % tarkastuksista.

Elintarvikevalvonnan vuoden 2022 painopisteet ja niiden toteutuminen: Mansikan jäljitettävyyteen otettiin suunnitellusti kaksi näytettä. Tehostetun palveluasumisen elintarviketilojen hygienia, tilat ja toimintaolosuhteet ja kala-alan laitosten mikrobiologinen pintapuhtaus ja listerian hallintakeinot omavalvonnassa hankkeiden näytteenotto suoritettiin 2022 ja yhteenvedot tehdään suunnitellusti 2023. Kalojen elohopeapitoisuudet hankkeeseen ei saatu riittävästi näytteitä, joten näytteenottoa jatketaan ja loppuraportti laaditaan suunnitellusti 2023. VATI:n kehittämiseen sekä Ruokaviraston VASU 2021-2024 toteuttamiseen osallistuttiin sovitun roolituksen mukaisesti. Ruokaviraston koordinoimiin valvontahankkeisiin osallistuttiin täysipainoisesti.

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma toteutui kalojen elohopeatutkimusta lukuun ottamatta suunnitellusti. Ruokamyrkytyspäilynäytteitä otettiin yhdestä toimipaikasta yhteensä kuusi näytettä. Kaikki otetut ruokamyrkytyspäilynäytteet olivat määräysten mukaisia.

Terveysturvallisuuden valvonta toteutui kokonaistarkastusmääriin suhteutettuna täysin. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvien valvontakohteiden tarkastuksista 87 % oli suunnitelman mukaisia. Näytteenotto toteutui täysin. Terveysturvallisuuden painopisteinä olivat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen sekä VATI-tietojärjestelmän käyttöönotto. Terveysturvallisuuden valvonnassa toteutettiin Tehostetun palveluasumisen valvonnan vaikuttavuus -jatkovalvontahanke yhdessä elintarvikevalvonnan kanssa. Lisäksi aloitettiin uimahallien ja kylpylöiden hygieniaprojektin suunnittelu. Talousvesilaitoksille järjestettiin näytteenottokoulutusta sekä desinfioinnin teoriakoulutus.

Tupakkalain valvonta toteutui pääsääntöisesti, 77 % suunnitellusta. Todennäköisin syy siihen, että valvonta ei toteutunut 2022 täysin, on se, että valvonta ei painotu tasaisesti jokaiselle vuodelle (tarkastustiheys 0,5). Tupakkavalvonnan painopisteet vuodelle 2022 olivat omavalvonnan tukeminen, tupakointikieltojen valvonta, tuote- ja markkinoinnin valvonta sekä yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Olemme mukana maakunnallisessa ennaltaehkäisevän päihdetyön Pakka-toimintamallin (paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty

menetelmä) tarjontatyöryhmässä, joka on koottu alueen elinkeino- ja viranomaistoimijoista.

Lääkelain valvonta toteutui täysin. Lääkelain valvonnan painopisteenä vuodelle 2022 oli nikotiinivalmisteiden esillepano ja myyntiluvat.

Toiminnan kehittäminen ja resurssit

Ympäristöterveydenhuollon valvontaa kehitetään jatkuvasti paikalliset olosuhteet huomioiden ja hyödyntäen valtakunnallista valvonnan toiminnanohjaus- ja kohdetietojärjestelmää (VATI). Laadunhallinnan ja ympäristöterveydenhuollon prosessien kehittämistä jatketaan vuoden 2023 aikana.

Ympäristöterveydenhuollolla on hyvät henkilöstöresurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Haasteena on eläinlääkärisijaisten saatavuusongelma, mikä heijastuu myös palveluntarjontaan.

Ympäristöterveydenhuollon vuosittainen budjetti riittää lakisääteisten palvelujen tuottamiseen, mutta toimintojen kehittämistä ja hankintoja suunniteltaessa priorisointia ja karsintaa joudutaan tekemään. Ympäristöterveydenhuollon valvonnasta saadut tulot on saatu kohdennettua yksikön kehittämiseen.

Yksityiskohtaisempi vuoden 2022 valvontasuunnitelman toteutuman arviointi on kokonaisuudessaan liitteissä.

Tiedoksi:
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Liitteet:
Liite 1 Vuoden 2022 valvonnan toteutuminen
Liite 2 Elintarvikevalvonnan tarkastukset 2022
Liite 3 Terveystarkastukset 2022
Liite 4 Elintarvikevalvonnan näytteet 2022
Liite 5 Tupakkavalvonnan tarkastukset 2022
Liite 6 Lääkelain valvonnan tarkastukset 2022
Liite 7 Terveystarkastukset
Liite 8 Eläinlääkärikäyntimäärät 2015-2022